

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 260
תשרי תשפ"א

בעקבות הבעיה שהרבה אנשים זקוקים לה, חיפשנו למצוא דרך היתר ופתרון לדבר, ובס"ד נראה לומר פתרון טוב, לפי המציאות כעת, שאין צורך באישור מקורי תחום, אלא אפשר להביא צילום של האישור (ורוב האישורים ניתנו רק במייל בהדפסה ביתית), א"כ אפשר להדפיס עותק נוסף שיהיה לשימוש חד פעמי, כלומר שיהיה דף שאינו זקוק לו אח"כ [כי יש לו העתק אחר]. ואת העותק הזה יחבר לבגד באופן שלא יבוא לשימוש נוסף, כגון שידיפים על דף מדבקה [בצילום מוקטן], וידיק אותו לבגד מבפנים, [כדי שלא יראו ולא יפריע לן], ואז המדבקה תהיה בטלה לבגד, כי לא ישתמשו בה יותר, ואם יורידו אותה ישליכוה לפח, ובאופן זה נראה שהיא בטילה לבגד, דאין בה חשיבות כמו הדברים המובאים בשו"ע, ולכן לא יהיה במדבקה איסור טלטול כלל. ועיון בזה, וצ"ע למעשה.

בדיקת העירובים בערב יום הכיפורים תשפ"א

בשנה זו שנת תשפ"א חל יום הכיפורים ביום שני, ובין שבת ליו"כ היה רק יום אחד שהוא ערב יו"כ, יום עמוס אצל כל אחד, וכמובן שקשה לבדוק את העירוב ביום כזה. יש לציין שבכל שנה מתמסרים האחראים על העירובים ומקדישים מהזמן היקר אפילו בערב יו"כ, כדי לזכות את הרבים ולהצילם ממכשול, ואירע הרבה פעמים שהקב"ה העמיד אותם בנסיון, שדוקא ביום כזה גילו שהתקלקל העירוב, והיה צריך להתאמץ לתקנו יותר מכל שבוע אחר.

אבל בשנה זו שיום קודם לכן הוא שבת, ומסתבר לומר שאם בדקו את העירוב לפני שבת ותקנו אותו, אינו אמור להיות קלקול במיוחד ביום זה שהוא ערב יו"כ, כי רוב הקלקולים הם מעבודות הבניה ומשאיות ואינם עובדים ביום זה, לכן יש מקום להקל ולסמוך על הבדיקה שנעשתה לפני שבת גם בשביל יום כיפור, מלבד במקומות המועדים לתקלות שאותם צריך לבדוק גם לפני יו"כ, כגון באתרי בניה הנמצאים בגבול העירוב. ומ"מ בעירובים מהודרים יקפידו לבדוק את העירוב גם בערב יו"כ, מפני חומרת קדושת היום.

האם הישנים בבכ"ס ביום הכיפורים צריכים עירוב חצרות

בענין עירוב חצרות ביום הכיפורים, כתב השו"ע (סי' תט"ז) שיום הכיפורים דינו כשבת בין לענין תחומין ובין לענין עירוב חצרות, וכן מבואר בגמרא (עירובין דף ל) שמערבים ביום הכיפורים בפת אע"פ שאסור לאכול, הואיל והיא ראויה למאכל לקטנים. אבל יש לתמוה מדוע צריך לעשות עירוב, הרי קי"ל שמקום פיתא [בית שאוכל בן] אוסר, ולא מקום לינה, וכיון שלא אוכלים הרי אין דיורים האוסרים, ואין עם מי לערב. ודוחק לומר שמערבים בשביל הקטנים שאוכלים, כי בגמ' מבואר שהעירוב הוא לגדולים שאינם אוכלים.

והביאור בזה יש לומר בשתי אפשרויות, ונחלקו בהם רבני זמנינו. א. יש אומרים שביום כיפורים מקום הלינה אוסר, כי באופן שאינו אוסר במקום האכילה, הרי הוא אוסר במקום הלינה, כמו שמבואר בגמ' ברועים שאוכלים בעיר וישנים בשדה, שמקומם [לענין תחום שבת] בשדה, כי אנו סהדי שמעדיפים את מקום לינתם. וכן תלמידים בבית רבם [והובא להלכה בבה"ל סי' ש"ע ס"ה ד"ה וישן] והביאור הוא שהאדם אוסר במקום העיקרי שלו, ובסתמא הוא מקום האכילה, אבל כשאין האכילה עיקר, ממילא מקום הלינה עיקר. ולכן צריך לערב בין מקומות הלינה של כל אחד. וכן נקט מורנו הגאון רבי מנדל לובין שליט"א. ב. יש אומרים שלא מצינו שמקום לינה אוסר, אלא ברועים ותלמידים שאנו סהדי שהיה מביא את האכילה למקום הלינה, ויש לומר שהטעם הוא משום שנחשב שמקום הלינה הוא כמקום אכילה, משא"כ כשאין אכילה כלל, לא אומרים שמקום הלינה אוסר. ומה שביי"כ צריך עירוב, הוא מטעם אחר, כי מתחשבים במקום שמיועד לו לאכילה אילו היה אוכל. והיינו כיון שאם היה צריך לאכול היה אוכל בביתו, לכן ביתו נחשב לו לדירה. וכן נקט מורנו הגאון רבי צבי ובר שליט"א.

והנפק"מ בזה בעיקר בקהילות שמגיעים ליום כיפור לבכ"ס של האדמו"ר, ומי שבא מעיר אחרת ואין לו בית אין לו מקום אכילה מסודר, אלא רק חדרים לשינה באיזה פנימיה או בבית ספר שהכניסו בו מיטות

מזנה ע"י "מוקד העירוב" בנושאים רבים בהגיית תשרי

בסייעתא דשמיא בגליון זה אנו חוזרים לאחר חודש של החגים, שבו היתה פעילות רבה של מוקד העירוב, בהיקף רחב בהרבה נושאים, אשר לא יכילם הגליון. בתחילה עסקנו בשאלות המיוחדות שהיו לקראת ראש השנה בענין מדידות התחום והנחת עירובי תחומין, ובשנה זו היתה גם שאלה נוספת בענין טלטול אישורי מעבר לבעלי קריאה וחזנים, אשר בעקבות הסגר שהוטל בארץ ישראל, היו צריכים ביום ראשון של ר"ה שחל בשבת לשאת איתם אישור מודפס, כדי שהמטרה תתן להם לעבור, ולא תקנס אותם על הפרת צו בריאות העם. ונשאלה השאלה האם מותר להם לחבר אותו לבגד מערב החג ולצאת בו, או שיש פתרון אחר, או אולי צריך לוותר על המצוה הגדולה של החזנות שלא תהיה מצוה הבאה בעבירה.

לאחר מכן לפני יו"כ הצטברו שאלות על בדיקת העירוב, וביניהם האם בכלל צריך לחזור ולבדוק אותו בערב יום כיפור בשנה זו, [יש רק יום אחד בין שבת ליו"כ], ומה הדין באחד שהעירובים בבני ברק שהבודק נחלה בקורונה, וגם המחליף אותו נכנס לבידוד, האם אפשר לוותר על הבדיקה שבוע אחר.

לכשרות מדידות הסוכה הוסיפו רשת

לאחר מכן הגיעו עשרות או מאות שאלות בכשרות מחיצות הסוכה, וחלקם התבארו בשיעורים בטלפון במערכת קול הלשון.

יחד עם אלו הגיעו השאלות ממשפחות שגרות במקומות מתחרדים ועשו סוכה בחצר, והיו זקוקים לעשות עירוב פרטי בבנין עם שכירות מהמומרים שבבנין, איך עושים את השכירות, והאם יש פתרון קל לעשות שכירות או להפקיד חפץ מסוים אצל הגוי. ועל כולם הם השאלות הרבות בנושאים של עשיית מחיצות סביב לחצר, וסביב לבית הכנסת, איך עושים צורת הפתח, כשמדובר באנשים שמנסים לאלתר מגרוטאות שונות שבודאי מגיעים לידי שאלות הלכתיות לא פשוטות, כשהקשר משונה, או כשיש גג המכסה למעלה, וכשיש גדר או שיח המפסיק באמצע, ועוד. לאורך כל התקופה המוקד נתן מענה ככל האפשר לכל השאלות והבקשות, והיה רצון שנזכה להמשיך כל השנה ועוד שנים רבות, ללמד לכל ישראל תורה ולהלכה.

פתרונות לטלטול אישור מעבר חיוני בסגר הקורונה

מתוך מגוון השאלות, יש הרבה דברים ללמוד ולדון בהלכה, ובפרט בהלכות מחיצות הסוכה וכשרותה, אך מרוב דברים איננו יודעים מה לבחור מתוכם ומה להשאיר, כי כולם דברים חשובים. והנה בנוגע לשאלה הראשונה שהזכרנו בענין טלטול אישור המעבר במקום שאין עירוב מספיק טוב, [שהוא דבר שנוגע גם כעת בכל עידן הסגר], האם מועיל לחבר את האישור לבגד מלפני השבת. מצאנו דין כעין זה בשו"ע (סי' ש"א סעיף כ"ג) לגבי פעמונים המחוברים לבגד, שכתב הרמ"א ע"פ הב"י שלא מועיל לחבר לבגד אלא בדבר שדרכו להיות מחובר שם, אבל אם חיבר דבר שאין דרכו נכח, אסור. ובמשנ"ב (ס"ק פ"ב) ביאר ע"פ המרדכי והרשב"א שהוא נחשב משאוי ממש, כי כל דבר שאינו צורך הבגד או תשמש הבגד הרי הוא כאילו מוציאן לבדו בלי הבגד. א"כ כיון שהאישור הוא דבר בפני"ע שאין דרכו לשמש את הבגד, ובודאי אינו מחובר אלא לצורך הוצאתו בשבת, נחשב הדבר לטלטול אפילו אם חיבר אותו לבגד.

אמנם מצינו היתר דחוק במקום פסידיא, שכתב הרמ"א (שם סעיף ל"ג) על דברי השו"ע שאסור לצאת בשבת במעות אפילו תפורים בבגדו, וכתב הרמ"א שאם יש פחד שיגדלו ממנו, ותפר אותם בבגדו שנחשב הוצאה שלא כדרך, מקילים במקום פסידיא, וסיים הרמ"א שאם יכול להישאר בבית ולא לצאת לא יצא. ולפ"ז יש לעיין באופן שיתפור או ידיק את האישור לבגד, מה רמת הצורך שלו ללכת, והאם החשש ששוטר יעצור אותו נחשב לדגה כוז של הפסד, והאם יש לחשוש כל כך שהשוטר לא יקבל את דבריו בעל פה ללא האישור. וצ"ע.

ד. האברך הנזכר לא הסתפק בתשובה זו, ועדיין חשש שמא יחשב לחומרא לצורת הפתח למרות שלא התכוון לכך, ועי' בבה"ל (סי' ס"ג סי"א ד"ה אבל) שהפמ"ג הסתפק האם בצוה"פ צריך לסמוך עליה או גם בלי שיתכוונו נחשבת למחיצה, ובחזו"א שם ג"כ נקט שא"צ להתכוון. אבל קשה שזה סותר למש"כ בחוטי החשמל שצריך כוונה. ונראה שהחילוק הוא שמש"כ שא"צ כוונה היינו בדבר שנעשה לשמש כפתח רק בלי כוונה לדון צוה"פ, משא"כ בדבר שאין לו ענין פתח כלל כגון חוטי חשמל, גם לחזו"א צריך כוונה, ובזה מיושבת הסתירה בדבריו. ולכן במסילה שבחלון יתכן לשאול האם הכוונה של חלון שימש כניסה לאויר ואור, ונחשבת כוונה של פתח, ודו"ק בה].

העמדת מחיצה בתוך החלון, ופריסת הסדין

ה. האברך ביקש פתרון שיבטל מהמסילות דין צוה"פ לכו"ע. ולאחר דיון ממושך לא מצאנו פתרון אלא רק לחתוך ג' טפחים בחלק התחתון של המסילה, ובחג הסוכות יסיר אותו [ויחזיר אחרי החג]. שאז העמוד נפסל מדין מחיצה תלויה. אך הוא לא קיבל את הפתרון מחשש שיגרום לחסרון באטימות מנילות.

בין הפתרונות הסתפקנו מה הדין אם יעשה מחיצה גבוהה י' טפחים לפני אחד מהעמודים, האם זה יפסול לגמרי את צורת הפתח. והנה מצד הפסול של מחיצה באמצע צורת הפתח, הרי אינו לכו"ע, ואם משום דין עמוד שנמצא בתוך רה"י שהמשנ"ב פוסל [דלא כחת"ס]. לכאורה כיון שבין המחיצה לקיר אין שיעור מקום, אינו נחשב רה"י. ובפרט שהחזו"א [בתשובתו על המקור חיים] כותב שהמחיצה עצמה תהיה לחי ותשמש לעמוד של צוה"פ. וא"כ אין פתרון שמחיצה כזו תפסול לגמרי את הפתח. אבל בסוכה האחרת חיברו את הסדין שמקשטים את הסוכה, לאורך הקיר מעל המסילה, ובמצב כזה

[אם המסילה אינה מבליטה את הסדין] י"ל שזה פוסל את הצוה"פ, כי כל כותל הסוכה ישר, והמסילה מובלעת כביכול בתוך הקיר [בין הסדין לקיר]. אבל יש לדחות שהסדין אינו כשר למחיצה, מחמת שמתנדנד ברוח, וזה תלוי איך העמידו אותו, ומה הדין כשנמצא

בתוך בית. ועוד י"ל שהסדין הוא דבר ארעי ביחס לצוה"פ, ואינו פוסל כמו דק"ל בהלכות עירובין שמחיצה עראית אינה פוסלת.

הופיע ויצא לאור הספר 'חוט שני' על עירובין

בשבוע זה הופיע ויצא לאור הספר הנפלא 'חוט שני' על הלכות עירובין, מפסקי מרן פוסק הדור הגאון רבי ניסים קרליץ זצוק"ל. לקראת יום השנה לפטירתו, זכינו ליצירה המופלאה בדיני עירובין, בנושאים שאין עוד פוסקים רבים שדיברו בהם.

במוקד העירוב שמחים במיוחד בהוצאת ספר זה, שזכינו להיות מעט שותפים במצוה, במשך השנים שהג"ר חיים אריה הוכמן שליט"א עסק בעריכת הספר, ובבירור הנושאים ההלכתיים ופסקי מרן זצוק"ל. כה יתן ה' וכה יוסיף, שיזכה להמשיך במלאכת הקודש, ולהוציא עוד מתורת מרן, ומתורה דליה, ויפוצו מעינותיו ויתקבלו דבריו.

הספר כולל דינים רבים מהלכות העירובים בזמנינו, עם פסקי הלכות וההכרעות בנושאים רבים, ובירור פתרונות פרקטיים המתאימים למציאות בת ימינו. אחד מהדברים הנוגעים לדיני הטלטול מהבית לסוכה שאנו עוסקים בגליונות אלו, בבנין שיש בו חילונים ולא ניתן לערב עירובי חצרות, כתב בספר חוט שני (עמוד קמ"ה) שאפשר לשלשל חבל מהחלון ישר לתוך הסוכה, ויפתח פתח בסך באופן שלא יפסול את הדפנות [שלא יהיה הסכך רחוק ג' טפחים מהדופן, בג' דפנות העיקריות]. אבל זה דוקא כשיורד מהחלון לאויר הסוכה, ולא דרך אויר החצר, שאם עובר דרך אויר החצר אסור משום שמעביר דרך רשות המשותפת. עכ"ד.

ויש להוסיף שאם החצר אינה מוקפת מחיצות ואין עירוב טוב לשכונה, שאז החצר היא כרמלית, מותר להעביר מרה"י לרה"י דרך אויר שלמעלה מ"י טפחים, דאין כרמלית למעלה מ"י. [ורק בחצר המוקפת ואינה מעורבת, שהיא רה"י, האיסור עולה עד לרקיע לדעת הרשב"א כמש"ש]. ועפ"ז השבנו במוקד העירוב לאנשים שהסוכה לא היתה תחת החלון, והחצר לא היתה מוקפת, לשלשל את החבל אפילו ישר למטה, ולפני שמגיע לאויר י', ימשוך מי שעומד בתוך הסוכה [ביד או בעזרת מקל או חבל] ויכניס את הדברים לסוכה למעלה מ"י. עוד אופן שהיה אצל משפחה אחרת, שעשתה היקף בקטע קטן בחצר הסמוך לסוכה, עד המקום שתחת החלון. ושאר הדיירים אינם אוסרים לטלטל במקום זה, כיון שהוא מפריד את השימוש שלהם ממנו בעזרת מחיצה וצוה"פ, ומותר לשותף בבנין לחלוק שימוש באופן זמני, וא"כ המקום הזה אינו מיועד לשימוש השכנים בסוכות, ואינם אוסרים בו.

בעקבות סגור הקורונה ניתן להשיג את הספר חוט שני בכמה מוקדים, טל לברורים 0533173444.

לעשרות אנשים בחדרים נפרדים, ולפי הביאור הא', הרי נחשבים לבתים נפרדים, וצריכים עירוב בין חדרי הפנימיה, [ובזה שונה משבת, שזנים לפי מקום אכילתם, וכל הפנימיה נחשבת כחצר או כטפל למקום האכילה]. משא"כ לפי הביאור הב' י"ל שאילו היו אוכלים היו מתקבצים בשטיבל, ואינם אוסרים בפנימיה זה על זה.

לפי"ז יש לדון גם במי שישן בבית הכנסת ביו"כ, כמנהג המוזכר בפוסקים, ויש שנים שישנים בחדרים נפרדים, האם הם יחייבו לעשות עירוב בין חדרי בתי הכנסת, כמו כן יש לדון בישיבה מסודרת שחדרי הפנימיה נמצאים בבנין נפרד, ובשבת רגילה כולם משתייכים למקום האכילה בחדר האוכל בבנין אחר, ואינם אוסרים בפנימיה, משא"כ ביו"כ שאין מקום אכילה, נחשב שעיקר מקומם הוא בחדרי השינה, וא"כ צריכים עירוב, [כמו ישיבה שיש בה שני חדרי אוכל נפרדים ואכמ"ל]. ויש לפלפל ולחלק בין המקרים, וצ"ע.

האם אפשר להמשיך את הסוכה לתוך החלון

לקראת חג הסוכות רבים פנו למוקד לשאול גם בדיני מחיצות הסוכות. מתוך השאלות שהגיעו למוקד הטלפוני בעניני סוכות, נביא שאלה מענינת שצריך בשבילה מחשבה יצירתית והלכתית יחד. השאלה הגיעה משני מקומות, מירושלים ומבני ברק, האחד מהם מדובר בסוכה העשויה בבית ובצד אחד חלון גדול כמו החלון המצוי בסלון, שיש אפשרות לפתוח ולשבת על מקום המסילות, ובנוסף יש גם סורגים היוצאים לחוץ כארבעים ס"מ, וא"כ שאל אבי המשפחה האם יכול להניח סכך בסורגים ולהשכיב שם ילדים.

והנה יש לדון כאן בכמה דינים, ועיקר השאלה האם שטח זה מצטרף עם הסוכה, כי אין בו בפנ"ע ז' טפחים. והנה השאלה הזאת ידועה בשם "שאלת המוזיקה", שבידוע רבו הדעות וכבר דיבר על כך מרן הגרש"ז אוירעבך זצ"ל ושינה דעתו בזה, האם מקום בסוכה שבגובה ג' טפחים ומעלה, נחשב המשך של הקרקע, וזה כולל שני חלקים א) לענין להשלים לז' טפחים למטה, ב) ובאופן שיש למטה ז', האם לפחות נחשב המשך של מקום ז' שלמטה, והאם הדופן שנמצאת למעלה נחשבת דופן גם כלפי החלק שלמעלה. ובמקרה זה היה ז' למטה, והקלו לגבי חינוך הקטנים שלפחות יחשב המשך לסוכה.

האם מסגרת החלון נחשבת צורת הפתח

אלא שלכאורה יש כאן דבר המחלק את מקום הסורג מהסוכה, כי במסגרת של החלון יש כעין "צורת הפתח", מחמת המסילה העליונה ושתי המסילות שבצדדים, והרי צורת הפתח נחשב מחיצה לכל דבר, א"כ לא ניתן להחשיב את מקום הסורג שבחלון כמשך לסוכה שלמטה, ובמקום הסורג בפני עצמו אין שיעור מקום ז' טפחים, וא"כ יהיה פסול לשבת בו. המקרה השני היה בבני ברק, בסוכה שחציה בתוך הבית וחציה במרפסת ובאמצע יש מסגרת של התייסים שמחברת את הסוה, ואז אין ג' דפנות לכל חצי בפנ"ע. עד כאן שאלת השואלים. ומעתה נבוא לדון בדבר.

א. דבר ראשון יש מקרים שאין להחשיב את המסגרת לצורת הפתח, באופן שהחלק של המסילה השוקפת למעלה אינו מעל החלקים

העומדים בצדדים, משום שצורת הפתח מן הצד פסולה. אבל בזמנינו ברוב החלונות עושים בפניה חיתוך אלכסוני והוראת הרבנים שזה נחשב שהמשקוף מעל העמודים, גם לדעת המשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ד). [אע"פ שיתכן שהמסילה השוקפת לא תגיע עד מעל הדופן של המסילה העומדת, כגון שהיא קצרה

מעט, מ"מ היא מעל הפסים המבדילים בין מסילה למסילה, והם ג"כ יכולים להחשב כעמודים]. ב. עוד יש לטעון לגבי החלון, שהעמודים אינם מתחילים מהקרקע, אלא מעל המוזיקה, שהיא גבוהה יותר מג' טפחים מהקרקע. אבל זה אינו חיסרון במקרה זה, כמבואר מדברי החזו"א (סי' ע"ז סק"ה) שאם יש בחלון חלל בגובה י' טפחים, כשר להחשב צורת הפתח, [והטעם בפשטות, כיון שלכלפי מקום חלל הפתח, שהוא על גבי המוזיקה, העמודים מתחילים מהקרקע].

ג. אמנם נראה לומר שאין למסגרת דין צוה"פ לפסול, כיון שלא נעשתה לשם צורת הפתח, אלא להחזיק את התייסים, ולאטום את החריצים, וקי"ל שקורה הנעשית לחיזוק התקרה אינה נחשבת צוה"פ, ואפילו לחומרא אינה חייבת במזוזה. ובחזו"א (סי' קי"א סק"ה) מבואר שמעויל לכוון עכשיו שתשמש לצורת הפתח וגם תהיה חייבת במזוזה, למרות שלא נעשתה לשם כך, [וכך משתמשים בעמודי בנין וחוטי חשמל כשיש לחיים תחתיהם]. אבל זה רק אם יכוון עליהם, ואותו אדם שרוצה שהסוכה תמשך, לא התכוון עליהם לשם צורת הפתח, ולכן נראה שהמסילה לא תפסול את המשך הסוכה.